

DOI: 10.15290/rtk.2016.15.2.29

 0000-0003-0382-3646

ks. Andrzej Proniewski
Uniwersytet w Białymstoku

O. Andrzej A. Napiórkowski OSPPE, *Kościół bez Kościoła. Świadectwo Wiary,* Wydawnictwo Petrus, Kraków 2014, ss.163

Osoba i myśl teologiczna luterańskiego pastora – Dietricha Bonhoeffera oraz jego poglądy na temat rozumienia Kościoła stanowią główny zakres podjętej problematyki książki zatytułowanej *Kościół bez Kościoła. Świadectwo wiary* napisanej przez o. prof. Andrzeja Napiórkowskiego.

W słowie wstępnym (ss. 7-10) o. Napiórkowski wyjaśnił w jakich okolicznościach zetknął się po raz pierwszy z myślą Dietricha Bonhoeffera oraz dlaczego jego poglądy są mu bliskie. Słowo wprowadzające zachęca czytelnika do dalszej lektury tekstu.

Licząca 163 strony pozycja, składa się z 9 rozdziałów, w których rozwijana jest bardziej szczegółowo teologia niemieckiego pastora Dietricha Bonhoeffera.

Pierwszy rozdział (ss. 11-33) zatytułowany *Osoba i myśl Dietricha Bonhoeffera* pozwala czytelnikowi poznać bliżej głównego bohatera książki. W pierwszym podrozdziale autor przedstawia szczegółowy życiorys Pastora. Omówiona zostaje twórczość teologiczna Bonhoeffera. Dla lepszego zrozumienia myśli Uczzonego zostaje przedstawiona pokrótce sytuacja teologii protestanckiej w XIX i na początku XX wieku, wszak, Bonhoeffer pochodził ze środowiska protestanckiego. Autor wykazuje, iż z jego dorobku myślowego można wyróżnić trzy główne tematy – eklezjologię, etykę i hermeneutykę – które analizuje on chrystocentrycznie. Eklezjologia zajmuje u niego pierwsze miejsce. Aby opisać fenomen Kościoła, Bonhoeffer sięga po kategorie socjologiczne, zauważa również pustkę, jaką spowodowała teologia liberalna, opowiadająca się za religijnością rozumianą jako uczucie.

Napiórkowski przedstawia Bonhoeffera jako osobę bardzo wierzącą, mającą głęboką relację z Chrystusem (na potwierdzenie tej tezy cytuje kilka fragmentów z wybranych dzieł Bonhoeffera, z których przebija wiara). Autor przedstawia nowość w ujęciu luterzańskim dotyczącą tematyki życia wspólnotowego. Świat protestancki jako taki nie zna bowiem stanu zakonnego, natomiast bohater książki, w swoim dziele *Życie wspólne* przedstawia koncepcję założonego przez siebie stałego bractwa, o charakterze po części monastycznym. Przedstawiona zostaje bardziej szczegółowo ta Wspólnota oraz jej duchowość, opierająca się na *Piśmie Świętym* oraz modlitwie o charakterze wybitnie chrystocentrycznym.

W drugim rozdziale (ss. 34-44) *W nurcie teologii dialektycznej* autor podejmuje próbę prezentacji historycznego tła, czasów, w którym żył Bonhoeffer, dla lepszego zrozumienia jego myśli teologicznej. Odwołuje się w tym miejscu do teologii dialektycznej, powstałej z racji na sprzeciw wobec liberalnego protestantyzmu. W tym rozdziale zostaje pokrótce przedstawiona historia powstania teologii dialektycznej. Autor nakreśla sylwetki teologów, którzy przyczynili się do powstania tego nurtu teologii (np. Karl Barth, Emil Brunner, Rudolf Bultmann, Friedrich Gogarten).

Trzeci rozdział (ss. 45-58) *Religia czy wiara? Postulaty K. Bartha i D. Bonhoeffera* omawia kwestię religii oraz wiary, z racji na dążenie do ich rozdzielenia, które przedstawiali w swoich pismach K. Barth i D. Bonhoeffera. Autor dla lepszego zrozumienia problemu omawia oddzielnie pojęcia religii oraz wiary; konfrontuje również myśl protestanckich teologów z własnym stanowiskiem, które nie zawsze jest tożsame (krytykuje przesadną indywidualizację i subiektywizację wiary).

Kolejna, czwarta część książki (ss. 59-78) jest próbą odpowiedzi na pytanie postawione w tytule rozdziału: *Sekularyzacja: Rozwój religijny ludzkości czy błąd antropologiczny?* Autor zwraca uwagę na błąd utożsamiania sekularyzmu z teologią sekularyzacji. Przekonujące argumenty, których używa powodują, iż czytelnik łatwo może zauważyć różnicę między jednym pojęciem a drugim. W tej części o. Napiórkowski przedstawia tezy protestanckiej myśli sekularyzacyjnej, konfrontując je z teologią katolicką. Zauważają, iż na gruncie katolickim doszło do kilku prób asymilacji teologii sekularyzacji (np. koncepcja „anonimowego chrześcijaństwa” Karla Rahnera). Podejmując się odpowiedzi na pytanie postawione w tytule rozdziału autor słusznie zwraca uwagę, iż chrześcijaństwo nie jest ludzkim poszukiwaniem Boga metafizycznego Absolutu, ale żywego Boga. Napiórkowski zwraca uwagę na

pozytywne zjawiska, które dokonały się za sprawą sekularyzacji (np. funkcja oczyszczająca sklerykalizowanego Kościoła).

Piąty rozdział (ss. 79-98) zatytułowany *Dietricha Bonhoeffera zmaganie o pokój Chrystusowy* zostaje przedstawiony przez o. Napiórkowskiego na kilku poziomach. Najpierw autor przedstawia kilka uwag na temat wartości pokoju, przybliżając m.in. poglądy domu rodzinnego Bonhoeffera, jego mocne zaangażowanie w ekumenizm jako środek do osiągnięcia tegoż pokoju oraz duchowość Pastora, inspirowaną Jezusowym Kazaniem na Górze. Ważne w tym kontekście jest zaakcentowanie przez Napiórkowskiego, w poglądach niemieckiego teologa, swoistego przejścia od pokoju wewnętrznego, wynikającego z relacji z Bogiem oraz akceptacji jego prawa, do pokoju wśród różnych państw czy narodów.

W szóstym rozdziale (ss. 99-109) *Radykalizm wspólnotowego naśladowania Chrystusa – Kościół wyznający* zostaje omówiony eklezjologiczny model Dietricha Bonhoeffera – Kościół Wyznający. Autor na początku rozdziału nakreśla tło, w jakim doszło do powstania eklezjologii Bonhoeffera. Przedstawione zostają czytelnikowi różne modele eklezjologiczne Uczzonego, w tym najszerzej omówiony zostaje model Kościoła Wyznającego. Ojciec Napiórkowski przedstawia syntezę myśli eklezjologicznej Uczzonego, zachęcając tym samym czytelników do szerszego zapoznania się z twórczością eklezjologiczną Bonhoeffera. Autor książki zauważa, iż luterańska koncepcja ma wiele punktów wspólnych ze stanowiskiem katolickim, ale również nie brakuje w niej wielu zasadniczych różnic.

W rozdziale siódmym (ss. 110-124) *Elementy Bonhoefferowskiej chrystologii* autor poddaje analizie teologiczną refleksję luterańskiego pastora odnoszącą się do Kościoła. Zwraca on uwagę na fakt, iż w jego teologii eklezjologia niejako zatracą się w chrystologii. Czytelnik poprzez syntezę myśli chrystologicznej Bonhoeffera może zapoznać się m.in. z protestancką koncepcją Jezusa Chrystusa rozumianego w kategorii paradoksu.

Ósmy rozdział (ss. 125-145) zatytułowany *Dialektyka Kościoła i świata* jest całkiem udaną próbą podjęcia całościowego spojrzenia na postulaty i oczekiwania, jakie wysuwał luterański teolog wobec Kościoła. Autor książki rozpoczyna tę część od zarysowania tła eklezjologii protestanckiej. W dalszej części podkreśla u Bonhoeffera rolę wolności w ujmowaniu Kościoła (nie utożsamianej jednak z samowolą, lecz powiązanej z naśladowaniem Jezusa Chrystusa). Zwraca uwagę na eklezjalną powszechność Kościoła, przeciwstawiając ją polityce kościelnej prowadzonej przez Rzeszę Niemiecką. Akcentuje również

wymiar widzialny wspólnoty Kościoła. Ojciec Napiórkowski przedstawia nowe ujęcie teologii krzyża u Bonhoeffera oraz zwraca uwagę na nieustanne poszukiwanie przez niego tzw. swojego Kościoła.

Ostatni rozdział (ss. 146-159) *Chrześcijaństwo bezreligijne – trzecia wizja eklezjologiczna Bonhoeffera* poświęcony jest refleksji nad rozumieniem kościoła, do jakiego Bonhoeffer doszedł w ostatnich miesiącach swojego życia spędzonego w więzieniu – „świeckie chrześcijaństwo” lub „chrześcijaństwo bezreligijne”. Autor syntetycznie przedstawia myśl luterańskiego teologa, ciekawie zwłaszcza przedstawiając aspekt świeckości w jego ujęciu.

Książka o. Andrzeja Napiórkowskiego pt. *Kościół bez Kościoła. Świadek Wiary*. jest ciekawą publikacją dotyczącą osoby Dietricha Bonhoeffera i jego myśli, z którą powinny zapoznać się osoby zajmujące się dziedziną teologii, w szczególności protestanckiej. Autor popularno-naukowym teologicznym językiem przedstawia osobę niemieckiego protestanckiego teologa jako człowieka pełnego wiary, często zgadzającego się z myślą Kościoła katolickiego, dla którego nadrzędnym celem było naśladowanie osoby Jezusa Chrystusa.